

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران

دانشکده پرستاری و مامایی

عنوان:

طراحی، روانسنجی و اجرای ابزار اختصاصی سنجش سواد سلامت مادری در
دوران بارداری: یک مطالعه ترکیبی اکتشافی متوالی

پایان نامه برای اخذ درجه دکترای تخصصی (PhD)

در رشته بهداشت باروری

نگارنده:

صفورا طاهری

اساتید راهنما

خانم دکتر زیبا تقی زاده

آقای دکتر محمود طاووسی

۱۳۹۷

طراحی، روانسنجی و اجرای ابزار اختصاصی سنجش سواد سلامت مادری در

دوران بارداری: یک مطالعه ترکیبی اکتشافی متوالی

مقدمه

بارداری از حساس ترین و مهم ترین مراحل زندگی زنان است. سواد سلامت مادری کلید دستیابی به بارداری سالم است و بر سرانجام حاملگی از طریق بهبود کیفیت مراقبت های بهداشتی در این دوران مؤثر است. در این راستا طراحی ابزاری روا و پایا جهت سنجش سواد سلامت مادری در دوران بارداری می تواند به شناسایی سطح سواد سلامت مادری در زنان باردار و برنامه ریزی های مناسب در این زمینه کمک نماید. هدف از این مطالعه طراحی و روانسنجی ابزاری برای سنجش سواد سلامت مادری در دوران بارداری بوده که در سال ۱۳۹۷ در شهر تهران به اجرا درآمد.

روش پژوهش

این مطالعه ترکیبی اکتشافی متوالی از نوع طراحی ابزار شامل سه بخش (مطالعه کیفی، روانسنجی ابزار و اجرای ابزار) در سال ۹۷-۱۳۹۵ در شهر تهران انجام شد. بخش کیفی دربرگیرنده یک تحلیل محتوای کیفی با رویکرد قراردادی از طریق مصاحبه فردی عمیق با ۱۹ زن باردار واجد شرایط (و همچنین یک زن با قصد بارداری و یک زن پس از زایمان) بود که به دنبال آن مفهوم سواد سلامت مادری با استفاده از درک و تجربه زنان باردار تعریف گردید و برای ساخت گویه ها مورد استفاده قرار گرفت. سپس با مروری بر متون و ابزارهای موجود، استخر گویه ها تکمیل گردید. مرحله دوم پژوهش، شامل تقلیل گویه های همپوشان و اعتباریابی ابزار با استفاده از روایی محتوا، صوری و سازه و محاسبه پایایی بود. به منظور بررسی روایی سازه مطالعه ای مقطعی با مشارکت ۳۲۰ زن باردار مراجعه کننده به مراکز جامع سلامت و کلینیک های مراقبت پره ناتال بیمارستان های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهر تهران (با نسبت ۶ نمونه به ازای هر گویه) انجام شد. پس از جمع آوری داده ها از طریق پرسشنامه طراحی شده، تحلیل داده ها با نسخه ۲۳ نرم افزار SPSS و با استفاده از آزمون های تحلیل عاملی اکتشافی و آزمون پایایی (آلفای کرونباخ و ICC) صورت گرفت. سپس در مرحله سوم مطالعه با استفاده از پرسشنامه روا و پایا، سطح سواد سلامت مادری در مطالعه ای مقطعی با مشارکت ۲۷۰ زن باردار مراجعه کننده به مراکز جامع سلامت و کلینیک های مراقبت پره ناتال بیمارستان های وابسته به دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد. تحلیل داده ها با نرم افزار فوق و با استفاده از آزمون های آماری توصیفی (فراوانی، درصد فراوانی، میانگین و انحراف معیار) انجام گرفت.

نتایج

یافته‌های بخش کیفی منجر به شناسایی ۲۹ طبقه فرعی، ۱۱ طبقه اصلی و ۴ درون مایه اصلی شد. عناوین درون‌مایه‌ها شامل نیاز اطلاعاتی، در تکاپوی کسب اطلاعات سلامت مادری، راستی‌سنجی و ارزیابی اطلاعات سلامت مادری و ارتقای سلامت مادری بود. در بخش کمی مطالعه نتایج تحلیل عاملی اکتشافی، ابزاری با ۴۸ گویه در چهار عامل با تبیین ۴۶/۴۹ درصد از واریانس متغیرهای کل ابزار را تأیید کرد. همبستگی درونی این ۴ عامل با استفاده از روش آلفای کرونباخ بین ۰/۶۶ تا ۰/۹۴ و همبستگی درون خوشه‌ای با روش آزمون- باز آزمون ۰/۹۶ محاسبه شد. در بخش سوم مطالعه میانگین نمره سواد سلامت مادری اندازه‌گیری شده در زنان باردار $9/63 \pm 63/14$ بود؛ به عبارت دیگر ۵۷/۷ درصد از مادران باردار شرکت‌کننده در این مطالعه دارای سواد سلامت محدود (مجموع سواد سلامت ناکافی و نه چندان کافی) بودند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های بخش کیفی پژوهش بر تشکیل ۴ طبقه سواد سلامت مادری در دوران بارداری صحه گذاشت. یافته‌های بخش کمی نیز نشان داد که پرسشنامه سنجش سواد سلامت مادری در دوران بارداری با چهار مؤلفه دارای روایی و پایایی مناسبی است. نتایج اجرای ابزار پایا و روا شده نشان داد که سواد سلامت محدود از شیوع بالایی در بین زنان باردار برخوردار است. با توجه به اهمیت دوران بارداری، طراحی برنامه‌هایی از سوی سیاستگذاران بهداشتی جهت ارتقای سطح سواد سلامت در این دوران ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش متناسب با مؤلفه‌های استخراج شده، پیشنهادات پژوهشی و کاربردی ارائه گردید.

کلمات کلیدی: مطالعه ترکیبی- سواد سلامت مادری- بارداری- روانسنجی- طراحی پرسشنامه

Tehran University of Medical Science
School of Nursing and Midwifery

Title:

**Development, Psychometric Evaluation and
Implementation of an Instrument to Measure
maternal health literacy in pregnancy: A Sequential
Exploratory Mixed Methods study**

**A dissertation submitted as partial fulfillment of the requirements for Doctor of
Philosophy (PhD) degree in Reproductive Health**

By

Safoura taheri

Supervisors

Dr. Ziba Taghizadeh

Dr. Mahmoud tavousi

2018

Abstract

Introduction : Pregnancy is one of the most sensitive and important stages in women's lives. Maternal health literacy is a key in achieving healthy pregnancy, and affects the pregnancy outcome by improving the quality of health care during pregnancy. In this regard, the design of a valid and reliable tool for assessing maternal health literacy during pregnancy can help to identify the level of maternal health literacy in pregnant women and design appropriate programs in this regard. The purpose of this study was to design and psychometry a tool for assessing the maternal health literacy during pregnancy in Tehran during 2018.

Methods: This study was designed as a sequential exploratory mixed methodology, includes three phase (qualitative study, Psychometric Evaluation and Implementation of an Instrument) that was conducted during 2016-2018 in Tehran city. The qualitative section included a qualitative content analysis with an approach based on in-depth individual interview with 19 qualified pregnant women (as well as a woman who intended to get pregnant and a postpartum mother). Then, the concept of maternal health literacy was defined using the perception and experience of pregnant women, which were used to design the items. Later, a data pool was completed by reviewing the texts and available tools. In the second stage of the study, the overlapping items were reduced and the tool was validated using content, face, and structure validity. The reliability of the tool was also calculated. In order to investigate the construct validity, a cross-sectional study with 320 pregnant women referred to comprehensive health centers and prenatal care clinics of hospitals affiliated to Tehran University of Medical Sciences (with a ratio of 6 samples per item) was conducted. After collecting the data through a designed questionnaire, they were analyzed by SPSS software version 23 using exploratory factor analysis, and reliability tests (Cronbach's alpha and ICC). Then, in the third stage of the study, using a valid and reliable questionnaire, the level of maternal health literacy in 270 pregnant women referring to comprehensive health centers and prenatal care clinics of the hospitals affiliated to the Tehran University of Medical Sciences was determined by a cross-sectional study. Data analysis was performed using descriptive statistics (frequency, frequency percentage, mean and standard deviation).

Results: The findings of qualitative section led to the identification of 29 sub-categories, 11 main categories and 4 themes. The themes included; the thirst for information, seeking maternity health information, validating and assessing maternal health information, and promoting maternal health. In the quantitative part of the study, the results of exploratory factor analysis confirmed a tool with 48 items in four components with 46.49% of the variance of the total tool variables. The internal consistency of these four components was calculated to be between 0.66 and 0.94 using Cronbach's alpha, and the intra-cluster consistency was determined to be 0.96 by the test-retest method. In the third part of the study, the average level of maternal health literacy in pregnant women was measured to be 63.14 ± 9.63 . In other words, 57.7% of pregnant mothers participating in this study had limited health literacy (inadequate health literacy).

Conclusion: The findings of qualitative section confirmed four levels of maternal health literacy. The findings of quantitative section also showed that, the maternity health literacy questionnaire with four components had a good validity and reliability. Results of the implementation of the valid and reliable tool showed that, limited health literacy had a relatively high prevalence among pregnant women. Considering the importance of pregnancy, the design of specific programs by health policy makers to improve the level of health literacy during pregnancy seems necessary. This research presents practical suggestions, which are proportional to the extracted categories.

Keywords: Exploratory Study - Maternal Health Literacy - Pregnancy - Psychometric - Designing a Questionnaire